

Har intersektionell forskning en metod, eller kanske flera? Leslie McCall identifierar i denna artikel minst tre olika förhållningssätt och påpekar att den misstänksamhet som feminister uttrycker mot traditionella metoder är förhastad. Utifrån sin egen forskning visar hon hur ett interkategoriskt förhållningssätt förenar det goda från det gamla med kravet på komplexitet.

Intersektionalitetens komplexitet

Leslie McCall

Ända sedan kritiska röster första gången anklagade feminismen för att göra anspråk på att tala universellt för alla kvinnor, har feministiska forskare varit ytterst medvetna om begränsningarna med att använda kön som enda analyskategori. Inom den akademiska världen är feministerna kanske ensamma om att i så hög utsträckning ha gjort själva intersektionaliteten – relationerna mellan flera olika dimensioner och former av sociala relationer och subjektformering – till en central analyskategori. Man skulle faktiskt kunna säga att intersektionaliteten är det hittills viktigaste teoretiska bidraget från genusvetenskapen och de närliggande forskningsfälten.¹

Trots att intersektionaliteten har blivit ett av de viktigaste forskningsparadigmen inom genusstudier och vissa andra fält, har det inte förts särskilt många diskussioner om *hur* intersektionalitet ska studeras, det vill säga om intersektionalitetens metodologi. Detta vore inget stort bekymmer om intersektionalitetsforskningen redan nu uppvisade ett brett

metodologiskt spektrum eller om metodfrågorna var tämligen uppenbara och låg i linje med tidigare forskningspraktik. Jag vill dock hävda att intersektionaliteten har lett till nya metodologiska problem och, som en delvis oavsiktlig följd därav, begränsat det spektrum av metodologiska förhållningssätt som används för att studera intersektionalitet. Upphovet till denna utveckling ligger i just det som har kännetecknat forskningen inom området, nämligen den komplexitet som uppstår då föremålet för undersökningen utvidgas till att omfatta ett flertal analyskategorier och dimensioner av det sociala livet.² Kort sagt speglar forskningens praktik samhällslivets komplexitet och ställer helt nya metodologiska krav. De krav som ställs är verkligen en utmaning, vilket var och en som givit sig in på att studera intersektionalitet kan vittna om. Föga förvånande väljer forskarna helst metodologier som anses naturligt låna sig till studiet av komplexitet, medan de förkastar metodologier som anses vara alltför förenklande

eller reduktionistiska. Detta begränsar i sin tur vilken kunskap om intersektionalitet man kan få, eftersom olika metodologier ger olika slags kunskap. Lagg märke till att detta i lika hög grad är ett problem utom som inom genusforskningen, men att jag här huvudsakligen inriktar mig på det genusvetenskapliga fältet för att förenkla resonemanget.

Finns det då något stöd för sådana antaganden om hur väl olika metodologier klarar att hantera komplexitet? Forskarna har inte lämnat några tydliga uppgifter som kan ge ett välgrundat svar på den frågan. Feminister har visserligen skrivit mycket om metodologi, men då antingen med inriktning på en viss metodologi (t ex etnografi, dekonstruktion, genealogi, etnometodologi) eller utan att ha just komplexitetsfrågan för ögonen. Även om det är omöjligt att ge en fullständig bild ska jag här skissera några vitt skilda metodologiska vägar att undersöka intersektionen av flerfaldiga, komplexa sociala relationer och kritiskt ta itu med vissa drag hos de vanligaste. Sammanlagt beskriver jag tre förhållningssätt. Alla tre försöker tillgodose komplexitetskravet och måste därför kunna hantera komplexitet, om inte annat så för begriplighetens skull. För vart och ett av förhållningssätten beskriver jag hur de hanterar komplexiteten och vad man därmed uppnår eller offrar.

De tre förhållningssätten definieras i princip av sin inställning till kategorier, det vill säga hur de uppfattar och använder analyskategorier för att utforska komplexiteten i det sociala livets intersektionalitet. Det första förhållningssättet kallas *antikategorisk komplexitet* eftersom det grundar sig på en metodologi som dekonstruerar analyskategorier. Det sociala livet anses – med sitt överflöd av olika och flytande bestämningar av såväl subjekt som strukturer, en komplexitet som inte låter sig reduceras – vara alltför komplext för att

göra fasta kategorier till något annat än överförenklande sociala fiktioner som skapar ojämlikheter samtidigt som de skapar skillnader. Av de tre förhållningssätten tycks detta ha lyckats bäst med att tillgodose kravet på komplexitet, om man ska döma efter den mycket stora skepsis som nu råder beträffande möjligheterna att alls använda kategorier utan att överförenkla. Att den antikategoriska hållningen förknippas med det slags komplexitet som introducerats genom intersektionalitetsstudier kan också bero på att denna första hållning sammanblandas med den andra – som jag inom kort ska diskutera – trots att de har helt olika metodologier, ursprung och konsekvenser för forskningen om intersektionalitet.

Först hoppar jag dock till andra änden av vårt kontinuum, till det tredje förhållningssättet. Det är varken allmänt känt eller allmänt använt, varför ett av huvudsyftena med denna artikel är att introducera det. Enligt detta förhållningssätt, *interkategorisk komplexitet*, ska forskaren provisoriskt använda befintliga analyskategorier för att dokumentera ojämlika förhållanden mellan sociala grupper och förändringar av ojämlikhetens konfigurationer i multipla och motstridiga dimensioner. Jag beskriver min egen forskningsmetodologi som ett exempel på den interkategoriska hållningen. Eftersom den är minst känd av de tre förhållningssätten ägnar jag mer tid åt att diskutera ett exempel på detta slags forskning än åt de båda övriga. Jag ger också exempel på forskning av andra samhällsforskare som arbetar efter liknande metodologier, men med detta syftar jag snarare till åskådlighet än fullständighet.

Det förhållningssätt jag kallar *intrakategorisk komplexitet* diskuterar jag som nummer två, trots att det var med detta slags forskning studiet av intersektionalitet inleddes. I vårt

kontinuum hamnar denna hållning emellertid i mitten, mellan den första som helt förkastar kategorier och den tredje som använder kategorier strategiskt. I likhet med den första undersöker denna typ av forskning själva den gränsskapande och gränsdefinierande processen, även om detta inte är forskningens huvudsakliga syfte. Liksom i det tredje förhållningssättet medger man här att sociala kategorier vid en given tidpunkt representerar stabila och varaktiga relationer, men intar också en kritisk hållning till kategorier. Jag kallar detta förhållningssätt *intrakategorisk komplexitet* därför att de som arbetar i denna anda ofta fokuserar särskilda sociala grupper vid försummade skärningspunkter – ”människor vilkas identitet går över gränserna för de traditionellt konstruerade grupperna” (Dill 2002, s. 5) – för att visa på komplexiteten i den levda erfarenheten inom sådana grupper. Eftersom det andra förhållningssättet ibland (felaktigt) förknippas med den antikategoriska hållningen diskuterar jag dem båda i samma avsnitt.

Innan vi går vidare måste jag framföra fyra reservationer. För det första går det inte att hänföra all forskning om intersektionalitet till någon av de tre grupperna. För det andra går viss forskning tvärs över gränserna i mitt kontinuum, så att den delvis tillhör en grupp, delvis en annan. För det tredje har jag säkert missförstått och felklassificerat några forskare och deras forskning, och för detta ber jag redan nu om ursäkt. För det fjärde påstår jag inte att all forskning som nämns inom samma kategori ser likadan ut i alla avseenden – bara att den grovt sett är likadan i det avseende som här intresserar mig, alltså forskarens inställning till kategoriernas komplexitet. Det finns till exempel ingen enkel övergång mellan feministiska poststrukturalister och antikategoriker. Med dessa förbehåll kan de tre förhållningssätten betraktas som i stora drag representati-

va för de nuvarande sätten att studera intersektionalitet, och sammantaget belyser de kärnpunkten i mitt resonemang: olika metodologier ger olika slags kunskap och för att fullt ut kunna angripa alla de frågor och teman som i huvudsak faller under rubriken intersektionalitet behövs det ett bredare urval av metodologier.

Eftersom mitt huvudsakliga syfte är att bredda forskningen om intersektionalitet, är alla övriga filosofiska och metodrelaterade frågor väsentliga endast i den mån de hindrar eller främjar detta syfte. Eftersom filosofiska och metodrelaterade frågor *har* spelat stor roll i den feministiska forskningens utveckling, måste de tas upp även här. Jag väljer därför att tala om metodologi i en tämligen vid mening. I idealfallet är en metodologi en samling koherenta tankar om den filosofi och de metoder och data som ligger bakom forskningsprocessen och kunskapsproduktionen. Av denna definition framgår klart att jag inte intresserar mig enbart för metoderna, utan också för vilka filosofiska grunder metoderna vilar på och vilka slags kunskap som produceras vid tillämpningen av metoderna. Vad jag vill uppnå är snarare att se sambanden mellan dessa delar av forskningsprocessen än att peka ut någon enskild filosofi eller metod som feministisk, så som vissa feministiska texter om metodologi gör.³ I själva verket betraktar jag alla tre förhållningssätten som förenliga med feministisk forskning.

Utifrån denna indelning vill jag försöka förstå hur metodologiska frågor har spelat in när den diffusa gränslinjen mellan den tvärvetenskapliga och de enskilda disciplinernas forskning har dragits inom den feministiska forskningen. Denna distinktion får ytterst avgörande konsekvenser, då forskning som hamnar på den tvärvetenskapliga sidan oftare har fått vara med och bilda kärnan i genusve-

tenskapen som ett nytt tvär/disciplinärt fält och därmed kunna ge impulser till ny forskning såväl inom den egentliga genusvetenskapen som i de enskilda disciplinerna. Genom att besvara åtminstone några av de filosofiska och metodrelaterade frågorna om i synnerhet den interkategoriska hållningens tvärvetenskapliga status, hoppas jag kunna bidra till att forskningen om intersektionalitet får en större bredd.

Antikategorisk och intrakategorisk komplexitet

Jag inleder med en mycket kortfattad och schematisk kronologisk beskrivning av det genusvetenskapliga fältets utveckling. Det har redan gjorts många översikter och kritiska granskningar av den feministiska forskningens utvecklingsstadier, så det är inte vad jag huvudsakligen siktar in mig på (se t ex Sandoval 1991). I stället lyfter jag fram hur ett flertal inbördes relaterade men analytiskt åtskilda utvecklingsbanor strålade samman i det nu rådande sättet att forska om intersektionalitet.

En av de första riktningarna inom den framväxande kvinnoforskningen var en kritik mot de befintliga forskningsfälten för att de inte tog upp kvinnor i sina undersökningar. Denna kritik handlade om forskningens innehåll, och detsamma gällde lösningen: kvinnor skulle nu finnas med på den ledande forskningens dagordning inom samtliga discipliner. Kvinnors specifika erfarenheter blev viktiga ingredienser i detta försök till korrigerande. När bevisen för en genomgripande partiskhet för det manliga tornade upp sig, ledde detta till en kritik som främst var teoretisk. Att helt enkelt infoga kvinnor i forskningsprocessen tycktes inte längre vara tillräckligt. Att införa kön som en analyskategori, feminism som ett teoretiskt perspektiv och manlig dominans som en grundläggande social institution blev nöd-

vändigt för att uppväga tendensen att förbise kvinnors erfarenheter eller framställa dem felaktigt (Scott 1986).

Men feministiska forskare förde också sin kritik på en mycket djupare nivå. De började ifrågasätta själva grunden för det moderna samhällsbygget – de filosofier, vetenskapliga discipliner, kategorier och begrepp som det vilar på. Alla de värdeladdade kategorier som fraterniserade med den manliga sidan av det moderna binära motsatsparet manligt/kvinnligt kom att misstänkas för att symbolisera och fastställa uteslutningen av kvinnor och feminitet.⁴ I den filosofiska kritiken av moderniteten ingick framför allt en disciplinär kritik av den moderna vetenskapen och en metodologisk kritik av den vetenskapliga metoden, vars anspråk på objektivitet och sanning motsades av den verkliga vetenskapliga praktiken (se t ex Keller 1985, Harding 1986). Kritiken kom så småningom att passa ihop med två skilda men synnerligen inflytelserika tankeriktningar: för det första den postmodernistiska och poststrukturalistiska kritiken av västerlandets filosofi, historia och språk (se t ex Foucault 1972, Derrida 1974), och för det andra icke-vita feministers kritik av vita feministers sätt att använda *kvinnor* och *kön* som enhetliga och homogena kategorier vilka speglar alla kvinnors gemensamma väsen.⁵

Den antikategoriska komplexitetens metodologi föddes i detta skede, då hegemoniska feministteoretiker, poststrukturalister och antirasistiska teoretiker under 1980-talet nästan samtidigt riktade angrepp mot de moderna analyskategoriernas giltighet, om än ofta ur olika perspektiv och med olika konsekvenser för den feministiska teorins intellektuella bana. Jag återkommer inom kort till dessa skillnader, men för ögonblicket är det viktigt att se hur vissa likheter i alla tre gruppernas positioner förstärkte sammanblandningen av

den antikategoriska och den intrakategoriska hållningen till ett enda och allmänt erkänt förhållningssätt. Närmare bestämt assimilerades ofta icke-vita feministers skrifter, som hade en mer intrakategorisk riktning, till feministiska poststrukturalisters skrifter och kom därmed att förknippas med dessa texter, som snarare hade en antikategorisk riktning.⁶

Åtminstone i början betonade båda grupperna att kön och andra kategorier var socialt konstruerade och att en rad vitt skilda erfarenheter, identiteter och sociala positioner aldrig går att snyggt foga in i en enda "huvud"-kategori. I själva verket vilar denna tankeriktning på premissen att ingenting passar in snyggt och prydligt förrän en instabil och heterogen social verklighet har blivit påtvingad en stabil och homogeniserande ordning. Vidare anses dekonstruktionen av huvudkategorier vara en viktig del i hela dekonstruktionen av ojämlikhet. Eftersom symboliskt våld och materiell ojämlikhet har sina rötter i relationer som definieras av ras, klass, sexualitet och kön, så bidrar projektet att dekonstruera de normativa antagandena förknippade med sådana kategorier till att göra positiva samhällsförändringar möjliga. Huruvida denna forskning verkligen bidrar till samhälleliga förändringar är irrelevant. Poängen är att många feministiska forskare använder den här analystypen därför att de tror på dess radikala potential att åstadkomma sociala förändringar – att befria enskilda människor och sociala grupper från den hegemoniska ordningens normativa grepp och bereda väg för en politik som är både mer komplex och mindre exkluderande. Feministiska forskare intar denna hållning även då de medger att man aldrig helt kan undgå språkets normaliserande gränser eftersom nya makt/kunskap-förhållanden ständigt skrivs in i nya klassifikationssystem. Ändå har man ingen möjlighet

att låta bli att använda kategorier strategiskt för politiska syften.⁷

Den främsta filosofiska konsekvensen av denna tankeriktning är att användningen av kategorier har blivit suspekt eftersom kategorierna inte har någon grund i verkligheten: språket (i den vidare sociala eller diskursiva meningen) skapar en kategorisk verklighet snarare än tvärtom. Den metodologiska konsekvensen blir att både själva kategoriseringsprocessen, liksom all forskning som bygger på en sådan kategorisering, också blir suspekt: kategorisering leder ofrånkomligen till avgränsningar, avgränsningar leder till uteslutning och uteslutning till ojämlikhet. I det antikategoriska ytterläget på mitt kontinuum har man till fullo tagit de filosofiska och metodologiska konsekvenserna av detta.

Hur gör man då substantiella undersökningar av intersektionalitet och komplexa sociala relationer inom de antikategoriska ramarna? Metodologierna för studiet av antikategorisk komplexitet skär tvärs över den akademiska skiljelinjen mellan samhällsvetenskap och humaniora. Att sociala kategorier är artificiella kan inom historieforskningen åskådliggöras med den genealogiska metoden, inom litteraturvetenskap med dekonstruktion och inom antropologi med den nya etnografin. I alla dessa fall ifrågasätter man att den uppsättning grupper som utgör en kategori är fullständig. Kategorin kön tänktes först bestå av män och kvinnor, men frågor om vad som skilde en man från en kvinna – är det biologiskt kön, och vad är i så fall biologiskt manligt respektive kvinnligt? – ledde till att "nya" sociala grupper definierades, nya i bemärkelsen att de fick namn men kanske också i bemärkelsen att de skapades. Det finns inte längre två genus utan ett oräkneligt antal, det finns inte längre två biologiska kön utan fem (Fausto-Sterling 2000). Andra exempel finns i

överflöd. På förvånansvärt kort tid har bisexuella, transpersoner, queera och ifrågasättande personer lagts till den tidigare uppdelningen mellan sexualitetsgrupperna homo och hetero, och de sociala grupper som utgör kategorin ras anses allmänt vara i grunden odefinierbar på grund av multirasteorin (se t ex Fuss 1991, Omi och Winant 1994). Och teoretiskt sett kommer även dessa grupper så småningom att ifrågasättas och splittras upp igen. De här exemplen visar tydligt hur överväldigande effektiv den antikategoriska hållningen har varit när det gällt att utmana föreställningarna om en lång rad sociala kategorier som unika, skarpt avgränsade och fullständiga.

De besvärliga frågorna om *hur* de sociala grupperna inom en given social kategori ska konstitueras uppstår ofta i samband med empirisk forskning och leder oundvikligen till frågor om *hurvida* man alls ska kategorisera och dela upp.⁸ Men vi kan fortfarande gå ett steg längre. I de psykoanalytiska versionerna av den antikategoriska hållningen ligger komplexiteten i själva subjektet, och man förkastar därför hela den föreställning om identitet som kategorierna vilar på:

Om man placerar skillnaderna *utanför* identiteten, i utrymmet *mellan* identiteter, [förbiser] man det radikala i den post-strukturalistiska uppfattningen som placerar skillnaderna *inom* identiteten. Jag tror att teorier om 'multipla identiteter' i slutänden får svårt att effektivt ifrågasätta den traditionella metafysiska uppfattningen om identitet som enhet. (Fuss 1989, s. 103)

Av teorier om att den andre (och man själv) besitter en "heterogenitet som inte kan reduceras" följer att ingen, inte ens enskilda indi-

vider och än mindre sociala kollektiv, kan få röst på samma vis som när den "oskuldsfulla' etnografiska realismen" rådde (Lather 2001, s. 222, 215).

Nya metoder för etnografisk representation har således utvecklats för att den feministiska forskningen ska kunna gå vidare samtidigt som både forskningsdeltagarnas och forskarens autencitet – som om någon av dem hade en enda, transparent röst – har ifrågasatts.⁹ Ruth Behars *Translated Woman* (1993) är ett välkänt exempel på forskning i den nya stilen. Några av bokens huvudteman är komplexiteten i den enskilda människans liv och forskarens komplicerade förhållande till den individ som är föremål för forskningen. Ett annat exempel ges av Patti Lather och Chris Smithies (1997), som självmedvetet delar in sin bok om kvinnor med HIV/AIDS i tre separata delar: en del för deras egen analys och tolkning såsom forskare och författare, en andra för de deltagande personernas röster och en tredje för information och fakta om HIV/AIDS och annat som kan vara relevant. Det är knappast förvånande att författarna nogsamt avstår från att påstå sig ha övervunnit den representationens kris som enligt dem är epistemologiskt olöslig (Visweswaran 1994).

Dessa metodologiska interventioner har haft ett mycket stort inflytande på feministiska studier. De är dock en direkt följd enbart av den antikategoriska kritiken av kategorisering, inte av merparten av den kritik som icke-vita feminister riktat mot kategorisering. Det är förmodligen riktigare att beskriva en stor del av litteraturen från den sistnämnda gruppen som kritisk mot vida och svepande kategoriseringar än som kritisk mot kategorisering i sig. Icke-vita feminister har visserligen ställt sig kritiska till en essentialism där kvinnor definieras som en enda grupp, men nume-

ra instämmer praktiskt taget alla feminister i denna kritik. Icke-vita feminister har dessutom, liksom poststrukturalisterna, förkastat det individualistiska projektet att bygga en politik på identifikation och motsatser.¹⁰ Men samtidigt som icke-vita feminister har intagit dessa ståndpunkter har de också insett att en sådan kritik inte måste leda till att man totalt förkastar kategoriseringens sociala verklighet.¹¹ Man kan med andra ord inte lättvindigt klumpa ihop dessa kritiker med vare sig dekonstruktionister eller mångkulturalister och förespråkare för identitetspolitik, vilka enligt Nancy Fraser med flera är de två motsatta huvudperspektiven på exkluderade gruppers begreppsliga och politiska ställning (Fraser 1998). Medan det mångkulturella och identitetspolitiska perspektivet har en tendens att okritiskt bevara gruppernas gränser för att omvärdera dem och det dekonstruerande perspektivet strävar efter att eliminera dem, försöker det alternativa perspektiv som här beskrivs komplicera och använda dem mer kritiskt. Icke-vita feminister har valt en medelväg och konsekvent ägnat sig åt både teoretiska och empiriska undersökningar av intersektionalitet och där använt finare intersektioner av kategorier. Det var sådana undersökningar som inledde studiet av intersektionalitet och det som jag kallar den intrakategoriska synen på komplexitet. I resten av det här avsnittet står dessa undersökningar och deras efterföljare i fokus.

Intresset för intersektionalitet uppstod då köns- och rasbaserad forskning kritiserades för att den inte kunde redogöra för den levda erfarenheten i vissa försummade skärningspunkter – punkter som ofta speglade multipla underordnade positioner i motsats till dominerande positioner eller blandpositioner. Det var till exempel inte möjligt att förstå svarta kvinnors erfarenheter genom att kombinera

befintlig forskning om kön och befintlig forskning om ras, eftersom den förra var inriktad på vita kvinnor och den senare var inriktad på svarta män. Något nytt behövdes verkligen på grund av den speciella och ofta motstridiga dynamik som formade den levda erfarenheten i dessa sociala positioner. För att hämta ett exempel från de allra tidigaste undersökningarna: svarta kvinnor tycktes uppnå större jämlikhet med män av sin egen ras jämfört med vita kvinnor, eftersom slaveriet och den vita överhögheten tvingade dem att arbeta på jämställd fot med svarta män. Ändå var svarta kvinnor mer sårbara för sexuellt våld eftersom de vita inte ansåg dem värda att skydda ”som kvinnor” (se t ex Davis 1981). Potentialen för både flerfaldiga och motstridiga erfarenheter av underordning och makt ställde krav på analyser av flera olika slag och en mer komplex analysterräng. Hur skulle man uppnå det? Forskningen hade i typfallet inriktats främst på en enskild social grupp i en försummad skärningspunkt mellan flera olika huvudkategorier eller en viss social miljö eller ideologisk konstruktion, eller båda delar. För att åskådliggöra detta diskuterar jag endast den förstnämnda av dessa riktningar, som nog också är den vanligaste, i synnerhet i tidigare texter.¹²

Prototypen för denna inriktning finner man i de tidiga narrativa essäer som kom att definiera intersektionalitetsfältet.¹³ Narrativer utgår från en enskild person eller en persons erfarenheter och extrapolerar åskådligt till den vidare sociala grupp som förkroppsligas av denna person. Sådana grupper är ofta ”nya” i bemärkelsen att de har fått namn, blivit definierade och utmejslats ytterligare vid dekonstruktionen av huvudkategorins ursprungliga dimensioner. I dessa narrativer hanteras komplexiteten huvudsakligen genom att man fokuserar just den grupp som perso-

nen representerar. Hur minimeras här komplexiteten? Ofta har individerna inget annat gemensamt än det som utmärker en enda grupp eller dimension i varje kategori som definierar deras sociala position. Skärningen mellan identiteter sker genom att en dimension från varje kategori artikuleras. Detta innebär att det ”multipla” i dessa intersektionella analyser inte handlar om dimensioner inom kategorier utan om dimensioner tvärs över kategorier. Således befinner sig en arabisk-amerikansk, heterosexuell medelklasskvinna i skärningen mellan multipla kategorier (ras/etnicitet, klass, kön och sexualitet), men hon avspeglar endast en dimension av varje. Personliga berättelser kan sträva efter att situera de undersökta personerna i hela det nät av relationer som definierar deras sociala belägenhet, men oftast går det bara att situera dem utifrån den studerade sociala gruppens partiella perspektiv (behandlar analysen en arabisk kvinna så kommer frågor om ras och nationalitet att granskas mer utförligt ur arabiska kvinnors perspektiv än ur arabiska mäns).

I personliga berättelser och singelgruppsanalyser uppstår komplexiteten alltså vid analysen av en social position där enstaka dimensioner av multipla kategorier skär varandra, snarare än där alla dimensioner av alla kategorier skär varandra, och det är så komplexiteten hanteras. Personliga berättelser och singelgruppstudier får sin styrka genom att en del av de sociala relationerna utkristalliseras i sociala gruppers identiteter. Oavsett om berättelsen är litterär, historisk, diskursiv, ideologisk eller självbiografisk så börjar den någonsans, och denna början representerar blott en av många sidor av de sociala relationer som skär varandra, inte de sociala relationerna i sin helhet, så att säga.

Det intrakategoriska sättet att hantera

komplexitet kan utvidgas till att omfatta även senare studier. Det finns framför allt likheter mellan de narrativa och teoretiska interventioner som faktiskt skapade studiet av intersektionalitet och en längre tradition av samhällsvetenskaplig forskning med intensiva studier av enstaka grupper eller ”fall”. Fallstudier är djupgående undersökningar av en enstaka grupp eller kultur eller plats och har länge förknippats med den mer kvalitativa sidan i uppdelningen mellan kvalitativa och kvantitativa metoder inom samhällsvetenskapen. Fallstudier, och kvalitativ forskning mer allmänt, har alltid utmärkts av sin förmåga att gräva djupt i det sociala livets komplexiteter – att upptäcka mångfald, variation och heterogenitet där kvantitativa forskare ser enhetlighet, likhet och homogenitet (Ragin 2000). Antropologerna har som bekant givit goda exempel på mångstämmig, tolkande och kvalitativ forskning med sina etnografiska metoder eller ”tjocka beskrivningar” (Geertz 1994), vilket förklarar varför antropologin är så populär och inflytelserik inom genusforskningen.

Många feminister som är upplärda i samhällsvetenskapliga metoder och intresserar sig för intersektionalitet använder fallstudier för att identifiera en ny eller osynlig grupp – i skärningen mellan ett flertal kategorier – och sedan avtäcka de skillnader och komplexiteter som förkroppsligas där. Traditionella kategorier används inledningsvis för att benämna tidigare utforskade grupper i olika skärningspunkter, men forskaren är lika intresserad av – och kan faktiskt inte undvika – att visa på mångfalden och skillnaderna *inom* gruppen. Trots att den strukturella ojämlikhet som hör till ras, nationalitet, klass och kön sätter avtryck och måste diskuteras, bestämmer den inte hur det dagliga livets komplexa väv ser ut för enskilda medlemmar av den grupp som studeras, oavsett hur detaljerade uppdelningar man gör.¹⁴

I denna version av intersektionalitetsforskningen, en intellektuell arvtagare till de narrativa undersökningarna, har kategorierna en ambivalent ställning. Även här är det vanligt att forskningen inte entydigt tillhör vare sig den antikategoriska eller den intrakategoriska hållningen. Å ena sidan finns det feminister som explicit använder kategorier för att definiera deltagarna i sina undersökningar och för att formulera den större strukturella dynamik som verkar i deras liv. Dessutom är det ofta så, att även om en intensiv studie är inriktad på en enskild social grupp, så visar sig denna vara annorlunda, och därför intressant, vid en utvidgad jämförelse med mer normerande grupper som varit föremål för tidigare studier. Denna strategi är uppenbar när arbetarklasskvinnor jämförs med arbetarklassmän (Freeman 2000), svart medelklass med vit medelklass (Pattillo-McCoy 1999), latinamerikanska hembiträden med en tidigare generation afro-amerikanska hembiträden (Hondagneu-Sotelo 2001) eller svarta kvinnor som utsatts för familjevåld med vita kvinnor som utsatts för familjevåld (Crenshaw 1991). I samtliga dessa studier är det den förstnämnda gruppen som studeras medan den sistnämnda utgör en bakgrund att jämföra med och kontrastera mot.

Å andra sidan anser forskarna också att kategorier är vilseledande konstruktioner som inte bidrar till att visa erfarenhetens mångfald och heterogenitet. Medan standardgrupperna homogeniseras för kontrastens skull, framställs den sociala grupp som ska undersökas med alla detaljer och i hela sin komplexitet, även om man så småningom ändå måste göra några generaliseringar om gruppen. I dessa studier väjer man alltså för dekonstruktionens totala avvisande av all kategorisering, men förblir starkt skeptisk till de homogeniserande generaliseringar som hör ihop med all klassifikation och kategorisering. Det viktiga är inte

att förneka kategoriernas betydelse – varken den materiella eller den diskursiva – utan att granska hur de produceras, upplevs, reproduceras och möter motstånd i vardagslivet (Fernandes 1997, Glenn 2002).

Det är alltså dessa båda metodologiska huvudriktningar som har varit ledande inom studiet av intersektionalitet. När de nu har skisserats bör vi också stanna upp ett ögonblick och tänka igenom hur deras utvecklingsbanor har påverkat den kunskap som producerats om intersektionalitet. Till att börja med brukar all social konstruktion av ny kunskap ha en viss struktur.¹⁵ Det nya fältets utveckling firas på det gamla fältets grav. Eftersom det nya fältet inte genast kan ta över sina föregångares vidsträckta territorier rycker det fram i vissa riktningar, men inte alla. Var det släpar efter kan bero på flera olika faktorer: de eftersatta områdena kan ha begravts med avsikt, de kan ha varit svåra att förändra eller bara varit outvecklade och därför inget man gjort anspråk på. Var det nya fältet rycker fram och var det släpar efter kan sägas vara startvillkoren för hur det nya fältets struktur så småningom tar form. Startvillkoren skapar varaktiga glapp, så att de gamla fälten alltmer hamnar på efterkälken i förhållande till de nya intellektuella trenderna och det nya fältet blir allt mer okänsligt för nya frågor inom de gamla disciplinerna. Ett mått på hur långt feminismen har kommit kan ironiskt nog vara avståndet mellan den feministiska forskningen och dess mest avlägsna kusiner bland de övriga disciplinerna, och det avståndet är kanske större nu än någonsin. Viktigt är här att detta i lika hög grad beror på forskningen om nya och aktuella ämnen inom de äldre disciplinerna som på att den feministiska forskningen växer till sig och blir allt mer sofistikerad. De äldre fälten har med andra ord inte stått stilla.

Tvårvetenskapliga framsteg är starkt strukturerade av denna utveckling och det gäller då även de substantiella forskningsfälten (t ex intersektionalitet) eftersom de substantiella frågorna ofta får sin form i disciplinerna. Judith A. Allen och Sally L. Kitch har formulerat det väl: ”När enskilda discipliner är den enda institutionsform som finns görs framstegen i en disciplin i taget. Osäkerhet, ojämnheter och tidsförskjutningar är ofrånkomliga. Kvinnovetenskapligt fältet blir därmed alltmer fragmenterat” och blir med tiden mer mångdisciplinärt än tvärdisciplinärt (1998, s. 286). Jag har försökt göra dynamiken i denna process mer explicit – åtminstone vad gäller intersektionalitet – för att minska fragmenteringen, åtminstone de oönskade konsekvenserna av den. Med detta mål för ögonen erbjuder jag ett tredje sätt att hantera komplexitetsproblemet i studiet av intersektionalitet, ett sätt som tillåter en undersökning av substantiella frågor som har en långt mindre framträdande plats inom genusstudierna än inom de samhällsvetenskapliga disciplinerna och mer allmänt i dagens samhälle.

Interkategorisk komplexitet

Det interkategoriska förhållningssättet (kallas här också *det kategoriska förhållningssättet*) utgår från iakttagelsen att det förekommer ojämlikhetsrelationer mellan redan konstituerade sociala grupper, hur bristfälliga och föränderliga dessa än må vara, och ställer dessa relationer i centrum för analysen. Den kategoriska hållningens huvuduppgift är att förklara dessa relationer, och för att göra det måste man provisoriskt använda kategorier. I sin plädering för en starkare betoning av det relationella vid studiet av intersektionalitet skriver Evelyn Nakano Glenn, att forskare kan behandla ras- och könsgrupper som ”ankarfästen” – även om dessa fästpunkter

inte är statiska” (2002, s. 14). Intresset riktas främst mot hur relationerna mellan sociala grupper ser ut och – ytterst viktigt – hur de förändras, och mindre mot hur grupperna i sig ska definieras och representeras, även om det finns forskare, exempelvis Glenn, som ägnar sig åt båda typerna av forskning med goda resultat.¹⁶ Slutligen går det slags kategorisk hållning jag här utvecklar längre när det gäller att utforska huruvida det egentligen alls förekommer meningsfulla ojämlikheter mellan grupper. Kanske har ojämlikheten förr varit stor men nu blivit liten, eller kanske är den på en plats stor och på en annan liten. Detta perspektiv håller öppet för möjligheten att bredare sociala grupperingar mer eller mindre speglar de empiriska realiteterna i mer detaljerade sociala grupperingar, varigenom komplexiteten blir mindre. Förekomsten av komplexa skillnader och ojämlikheter mellan grupper behandlas, enligt Irene Browns formulering, som en hypotes.¹⁷

Någon kanske invänder att även de båda andra förhållningssätten bygger på ett intresse för relationer mellan grupper. Hur kan man dekonstruera definitioner av sociala grupper utan att referera till den relationella dynamiken bakom dem? Och vad gäller tonvikten på förändring är det möjligt att med den antikatégoriska hållningen dekonstruera kategorier och de sociala relationer de uttrycker just för att man kan visa att de förändras över kulturella och historiska gränser, det vill säga att de saknar en underliggande essens. Skiljer sig den kategoriska hållningens tonvikt på relationer och förändring verkligen så mycket från de båda andra förhållningssätten?

Jag skulle vilja påstå att alla dessa förhållningssätt delar premisen att relationer mellan sociala grupper bär på definierbara och faktiskt också mätbara ojämlikheter. En empirisk kartläggning av de föränderliga relationerna

mellan multipla sociala grupper utgör emellertid målet snarare än bara en premiss för den kategoriska hållningen. Ojämlighetsrelationer mellan sociala grupper kommer varken in som bakgrundsfaktorer eller som kontextuella, diskursiva eller ideologiska faktorer, så som de ofta gör i de båda andra förhållningssätten, utan de står i fokus för hela undersökningen.¹⁸ Om de strukturella relationerna snarare står i fokus än utgör bakgrund eller kontext för undersökningen, så är kategoriseringen oundviklig. Frågan är om en sådan hållning kan bemöta den legitima och ofta förödande kritik som pekar på att kategoribaserad forskning riskerar att homogenisera och överförenkla. Kort sagt, kan den kategoriska hållningen respektera kravet på komplexitet?

Den kategoriska hållningen är inriktad på komplexiteten i relationer mellan multipla sociala grupper inom och tvärsigenom analyskategorier, inte på komplexiteter inom enskilda sociala grupper, enskilda kategorier eller båda. Undersökningens föremål är multigrupper och metoden systematiskt komparativ.¹⁹ Vilken är källan till komplexiteten i sådana undersökningar? Det kategoriska rummet kompliceras avsevärt för varje ny analyskategori som infogas, eftersom man då måste undersöka de multipla grupper som den nya kategorin består av. Om till exempel kön införlivas som analyskategori i en sådan analys förutsätter det att två grupper jämförs systematiskt – män och kvinnor. Om kategorin klass införs så måste kön korsklassificeras med klass, som (för enkelhetens skull) består av tre kategorier (arbetar-, medel- och överklass), alltså har vi sex grupper. Om ras/etnicitet förs in i analysen och består av endast två grupper, så ökar antalet grupper till tolv. Och i detta exempel använder vi bara de allra enklaste definitionerna. Om forskare vill undersöka mer detaljerade etniska grupper

inom en rasgrupp – låt säga kubaner, mexikaner och puertoricaner inom den vidare kategorin latinos/-as – måste man för begriplighetens skull begränsa andra dimensioner av undersökningen, till exempel köns- eller klassdimensionen. Här ställs interkategoriska forskare i vissa fall inför samma val som de intrakategoriska forskarna möter när de ska bestämma vilken detaljnivå som är lämplig för deras studier, ett val mellan omfång och koherens eller skillnader och likheter.

Till skillnad från singelgruppstudier, där man analyserar intersektionen av en delmängd av dimensionerna i multipla kategorier, analyseras vid multigruppstudier intersektionen av hela mängden av dimensioner i multipla kategorier och granskar således både fördelar och nackdelar explicit och samtidigt.²⁰ Det intressanta är inte intersektionen av ras, klass och kön inom en enda social grupp utan relationerna mellan de sociala grupper som definieras av hela den mängd av grupper som konstituerar varje kategori. Med det kategoriska förhållningssättet gör man en formell jämförelse – exempelvis beträffande inkomst eller utbildning – mellan alla de grupper som utgör en kategori: män och kvinnor, svarta och vita, arbetar- och medelklass och så vidare. Vidare tar den kategoriska hållningen sin utgångspunkt i att dessa kategorier bildar mer detaljerade sociala grupper: vita kvinnor och svarta kvinnor, arbetarklassmän och medelklassmän och så vidare.

Den komparativa metoden och multigrupperna är kännetecknande för utformningen av sådana studier och skapar en form av komplexitet som skiljer sig avsevärt från de antikatégoriska och intrakategoriska formerna. I jämförande multigruppstudier av den här typen hanteras komplexitet med vad som vid första anblicken ser ut att vara en reduktionistisk process – där analysen reduceras till en

eller två relationer mellan grupper åt gången – men som i slutändan är en syntetisk och holistisk process som sammanför analysens olika delar. Det intrakategoriska förhållningssättet börjar med en enhetlig intersektionell kärna – en enda social grupp, en händelse eller ett begrepp – och arbetar sig utåt för att analytiskt studera inverkan från en efter en av kategorierna kön, klass, ras och så vidare. Det kategoriska förhållningssättet börjar i stället med en analys av beståndsdelarna, då var och en av dessa är ett gripbart projekt i sin egen rätt.

Faktum är att omfånget och betydelsen av varje enskilt element kan vara anledningen till att den kvantitativa samhällsvetenskapliga forskningen är uppdelad så att kön, ras och klass blir skilda specialiteter utan särskilt mycket överlapp. Det är därför det är näst intill omöjligt att i de främsta forskningstidskrifterna få publicera brett anslagna intersektionella studier där man använder kategoriska metoder: ett sådant projekt är alltför omfattande och komplext för att rymmas i en enda artikel. I själva verket möts en sådan komplexitet av stor fientlighet; de flesta tidskrifter vill helst ha additiva linjära modeller och stegvisa förbättringar av redan välutvecklade forskningsfält. På statistikens språk kan man säga att undersökningar av intersektionalitet ofta behöver använda sig av "interaktionseffekter" – "flernivåmodeller" eller "hierarkiska", "ekologiska" eller "kontextuella" modeller – och det leder till en större komplexitet vid utvärdering och tolkning än den additiva linjära modellen. I dessa modeller frågas inte bara efter hur ras påverkar inkomsten, utan också hur denna påverkan skiljer sig mellan män och kvinnor, eller mellan högutbildade män och lågutbildade män och så vidare.²¹

Min egen forskning ger ett konkret exempel på att den kategoriska komplexitetens

metodologi har präglats av feministiska arbeten om intersektionalitet och ändå är tillämpbar i andra tvärvetenskapliga sammanhang (McCall 2000, 2001a, 2001b).²² För mig blev betoningen av skillnaderna mellan kvinnor en uppmaning att undersöka strukturella ojämlikheter mellan kvinnor, i synnerhet mellan kvinnor av olika klass, eftersom klass har ägnats betydligt mindre uppmärksamhet än ras i den nya litteraturen om intersektionalitet.²³ Samtidigt har en ny stor samhällsfråga blivit föremål för intensiv forskning och politisk debatt. Från och med senare delen av 1970-talet ökade ojämlikheten avsevärt i fråga om inkomster mellan rika och fattiga, men också mellan collegeutbildade och människor utan collegeutbildning (se t ex Wilson 1997). Då ojämlikheten mellan könen i praktiken var den enda typen av ojämlikhet som minskade under denna period, uppfattades ofta männen som de främsta offren för den nya ekonomin medan kvinnorna ansågs ha gynnats av den. Eftersom den nya ojämlikheten främst ansågs ha drabbat vita män uppstod en revolt mot all omfördelning som grundade sig på kön eller ras (Kahlenberg 1996).

I ett sådant klimat fanns det ett uppenbart behov av att komplettera fokuseringen på ojämlikheten mellan män med en ingående undersökning av förändringar i strukturen av ras- och klassojämlikhet mellan kvinnor. Hade *alla* kvinnor fått det bättre och *alla* män fått det sämre i den nya ekonomin? Vad hände med klassojämlikheten mellan kvinnor? Var den lika stor som mellan män, och ökade den lika mycket? Hade den större jämlikheten mellan män och kvinnor uppnåtts till priset av större ojämlikhet mellan kvinnor? Hade en ökande klassojämlikhet mellan kvinnor samma orsaker och lösningar som en ökande klassojämlikhet mellan män? Om orsakerna var desamma, innebar det att köns- och rasskillnader inte längre var

betydelsefulla? Svaren på dessa frågor var okända, men de följde en linje som hade naturliga beröringspunkter med kvinnoforskningens betoning av skillnader mellan kvinnor. En sådan undersökning skulle dessutom kunna bemöta den kritik som riktats mot feministisk och mångkulturell forskning för att ha lagt stor vikt vid skillnader mellan kvinnor utan att ställa frågor om systematiska ojämlikheter mellan kvinnor. Samtidigt skulle den kunna träda in på en viktig offentlig och politisk arena och därmed påverka politikens utformning.

Min undersökning följde det kategoriska förfarandet med jämförelser och multigrupper, men jag lade till ytterligare en kontextuell komponent, och kunde därmed studera bakgrunden till flera olika dimensioner av löneojämlikhet inom regionala ekonomier i USA. Jag undersökte först varje enskild dimension av ojämlikhet (mellan män och kvinnor, mellan människor med och utan collegeutbildning, mellan svarta, asiater, latinos/-as och vita samt mellan intersektioner av dessa grupper) och systematiserade sedan denna information i en ojämlikhetskonfiguration. I denna anges relationerna mellan multipla former av ojämlikhet, vilken bakomliggande ekonomiska struktur som ger dem näring och vilka politiska åtgärder som under sådana betingelser bäst skulle motverka ojämlikhet. Ur undersökningen framträdde fyra olika ojämlikhetskonfigurationer som sammanfattas i tabell 1. Den viktigaste upptäckten är att mönstren för ras-, köns- och klassojämlikhet inte är desamma i alla konfigurationerna. Industriarbetarstäder som Detroit, med stor anslutning till fackföreningar och en industriavveckling som skett nyligen, uppvisar en ganska måttlig klass- och rasojämlikhet i lön mellan män, men en större könsojämlikhet och klassojämlikhet i lön mellan anställda kvinnor (jämfört med genomsnittlig löneojämlikhet i hela

USA). En postindustriell stad som Dallas uppvisar däremot en motsatt ojämlikhetsstruktur – klass- och rasojämlikhet är mer utmärkande än könsojämlikhet.

Tabell 1. Ojämlikhet i lön genom kön, klass och ras i fyra storstäder i förhållande till det nationella genomsnittet för urbana områden, 1989.

Typ av löneojämlikhet	Saint Louis (Högteknologisk tillverkning)	Miami (Invandring)	Dallas (Post-industriell)	Detroit (Industriell)
Klassojämlikhet mellan män	Lägre	Högre	Högre	Lägre
Klassojämlikhet mellan kvinnor	Lägre	Högre	Lägre	Högre
Rasojämlikhet mellan män	Högre	Högre	Högre	Lägre
Rasojämlikhet mellan kvinnor	Högre	Högre	Högre	Lägre
Könsojämlikhet (genomsnittlig nivå)	Högre	Lägre	Lägre	Högre
Könsojämlikhet (mellan personer med collegeutbildning)	Högre	Lägre	Högre	Lägre
Könsojämlikhet (mellan personer utan collegeutbildning)	Högre	Lägre	Lägre	Högre

Om vi gräver litet djupare i dessa konfigurationers komplexitet, finner vi att de genomsnittliga nivåer av könsojämlikhet som jag nyss beskrev är en smula vilseledande. Om könsojämlikheten bryts ner i klass finner vi att denna i Dallas är större bland personer med collegeutbildning och mindre bland personer utan och tvärtom i Detroit. Detta tyder på att samma ekonomiska klimat gynnar vissa grupper av kvinnor och missgynnar andra jämfört med män i liknande situation. Samma slutsats kommer man också fram till genom att studera konfigurationen för ojämlikhet i invandrarrika storstäder som Miami, där könsojämlikheten är mindre för både grupper med colle-

geutbildning och grupper utan, medan ras- och klassojämlikheten är mycket större både för män och kvinnor. Genom att de grundar sig på systematiska jämförelser mellan nivåerna av köns-, ras- och klassojämlikhet vad gäller lön i hundratals städer, berättar dessa konfigurationer att avindustrialiserade regioner är mogna för metoder som positiv särbehandling och jämförbart värde för att motverka ojämlikheter i fråga om inkomster, medan mer universella och icke könsspecifika strategier (t ex kampanjer för minimilöner och lön som går att leva på) kanske är lämpligare i postindustriella och invandrarrika regioner.

Konfigurationerna visar att den ekonomiska ojämlikheten har många olika och motstridiga källor och strukturer. Ändå vill jag inte gå så långt som till att påstå att den komplexitet som blir resultatet ligger i själva föremålet för undersökningen, om man inte intar den sociala ontologiska positionen att sociala relationer alltid är komplexa till sin natur, eller att könsojämlikhet alltid hamnar i konflikt med klass- och rasojämlikhet. Komplexiteten uppkommer snarare ur det faktum att olika kontexter ger olika ojämlikhetskonfigurationer i just denna sociala formation. Vad jag vill göra är inte att a priori förutsätta det resultatet utan att utforska hur sådana skillnader och ojämlikheter ser ut och hur utbredda de är. Kort sagt, genom att använda traditionella analyskategorier som utgångspunkt, klassificera individer i dessa kategorier och undersöka löneojämlikhet mellan sådana grupper av individer kom jag fram till det komplexa resultatet att ingen enstaka dimension av övergripande ojämlikhet adekvat kan beskriva hela strukturen av multipla dimensioner av ojämlikhet som skär varandra och råkar i konflikt med varandra. I det antikategoriska förhållningssättets anda frågar jag mig faktiskt huru-

vida så kallade generella indikatorer för ojämlikhet, till exempel ojämlikhet i fråga om familjens inkomster eller ojämlikhet i männens inkomster, kan användas som standardindikatorer för den nya ojämlikheten. Mina resultat tyder inte bara på att ingen enskild form av ojämlikhet kan representera de övriga utan också på att vissa former av ojämlikhet tycks uppstå ur samma betingelser som reducerar andra former, bland annat kan det finnas en konflikt mellan en minskning av ojämlikheten mellan könen och en minskning av ojämlikheten bland kvinnor.

Jag hoppas att det nu tydligt har framgått hur den feministiska vetenskapen har bidragit till mitt projekt. Då återstår frågan: Varför är denna metodologi inte den som i första hand används vid studiet av intersektionalitet inom genusforskningen? Eftersom denna typ av forskning ligger utanför kärnan i dagens feministiska teori och forskningspraktik inom genusvetenskapen, kan man med dess hjälp söka svaren på många av de mer allmänna frågor som rör etableringen av nya fält och som jag tog upp i slutet av första avsnittet. Förhoppningsvis kan det också kasta ljus över åtminstone några anledningar till att genusvetenskapen inte har valt denna typ av förfarande för att studera intersektionalitet.

För det första är den angelägna frågan om stigande ekonomisk ojämlikhet mellan rik och fattig en ny tendens som inte blev allmänt erkänd förrän i början av 1990-talet, då kvinnoforskningen redan var väl etablerad. Detta väcker den kanske allra viktigaste frågan: Vad händer när nya samhällsfrågor som kan vara av intresse för det nya fältet uppstår i äldre fält långt (och på väg ännu längre bort) från det nya fältets centrum? För det andra använder nästan all forskning om detta ämne avancerade kvantitativa metoder och stora mängder

data hämtade från opersonligt utdelade enkäter. Sådana metoder och data har för många i det antikategoriska och till och med i det intrakategoriska läget negativa associationer till arvet efter positivismen eller empirismen, eller efter båda när de två tankeriktningarna får smälta samman i de feministiska epistemologiska typologiernas tre kategorier (dvs postmodern epistemologi, ståndpunktsepistemologi och empirism) som formulerades av Sandra Harding (1986). Detta leder till frågan: Vad händer när enskilda metoder, lämpade för det aktuella ämnet, blir så starkt förknippade med vissa vetenskapsfilosofier att det hindrar ett friare kunskapsflöde över disciplingränserna och mellan dem som tillhör det nya fältet? Detta sätter gränser för kunskapen inom alla relevanta discipliner, men blir ett särskilt stort problem för nya fält som liksom genusforskningen strävar efter att vara tvärvetenskapliga. Och slutligen: de nya feministiska teorierna (t ex de med antikategoriska förhållningsätt till komplexitet som grund) har inte nödvändigtvis utformats för att svara på just dessa frågor. Detta ska inte uppfattas som en unik kritik av genusforskningen; de flesta samhällsteorier är inte universella. Jag behandlar feministisk teori som jag skulle ha behandlat vilken annan samhällsteori som helst och bedömer den efter hur adekvat den återger det sociala livet (i det här fallet den nya sociala ojämlikheten). Vad händer när de ledande teorierna inte är universella och kan täcka hela det territorium de hoppades kunna ta över?

Jag har redan besvarat den första frågan – den om glappet mellan nya och gamla fält när nya problemställningar dyker upp inom det gamla fälten – genom att beskriva ett sätt (dvs det kategoriska sättet att hantera komplexitet) att bättre integrera insikter från genusforskningens studier av komplex intersektionalitet

med studiet av ojämlikhet inom samhällsvetenskaperna. Generellt sett borde ett sådant samspel mellan feministisk teori och nya frågor som växer fram inom de enskilda disciplinerna förekomma med större regelbundenhet och konsekvens över disciplingränserna. Vad gäller metodrelaterade, filosofiska och teoretiska frågor som inverkar på den vidare kategoriska komplexitetens metodologi ska jag här, med tanke på mängden frågor och det begränsade utrymmet, helt enkelt introducera några alternativa och av feminister ofta förbisedda perspektiv utan att ge någon fullständig definition eller något omfattande försvar för dem.

I min undersökning började jag med att titta på former av strukturell ojämlikhet som förändras och skär varandra och valde ut de metoder och data som lämpade sig bäst för detta. Dessa val behöver emellertid inte innebära att man intar en positivistisk position, en position som bland andra feminister har kritiserat för att den anser opartisk empirisk observation vara den enda giltiga grunden för sann vetenskaplig kunskap.²⁴ I min egen och många samhällsvetares forskning tas en postpositivistisk hållning ofta för given.²⁵ Vid sidan av de feministiska epistemologierna är ju andra postpositivistiska epistemologier lika relevanta. Den epistemologi jag här ska diskutera är den kritiska realismen, som håller en kurs någonstans mitt emellan positivism och postmodernism (Bhaskar 1989). Som en filosofi för natur- och samhällsvetenskap passar den kritiska realismen synnerligen väl för mina syften, eftersom några realister har försökt förena den med de senaste framstegen inom komplexitets- och kaosteori.

Vad är kritisk realism, och hur skiljer sig den kritiska realismen från positivism, empirism och postmodernism? Det finns många olika varianter av realism (liksom av positi-

vism), men det som binder dem samman är att de intresserar sig mer för ontologiska frågor än för epistemologiska och att de kritiserar både positivism och postmodernism för att vara överdrivet upphängda på de epistemologiska frågorna och överdrivet pessimistiska om vad man kan veta om världen utan att ha omedelbar tillgång till den (Outhwaite 1987, Alcoff 1996). Till skillnad från andra filosofier, till exempel positivismen, säger realismen inte att det endast är genom att tillämpa värdefri observation och deduktiv logik som vi kan få kunskap om naturen och kulturens världar. Inte heller säger den som empirismen att det endast är genom direkt, sinnlig varseblivning vi får kunskap. Inte heller dödförklarar realismen – som postmodernismen – ontologin bara för att all kunskap om den verkliga världen förutsätter mänsklig tolkning och vi inte kan avgöra om den ena mänskliga tolkningens sanningsanspråk är starkare än den andras.

Realismens grundpremiss är snarare att den verkliga världen sätter gränser för kunskapen så att inte alla tolkningar är lika rimliga.²⁶ Genom att slå fast att vissa vetenskapliga förklaringar är rimligare än andra och ändå vidhålla att vi på grund av den roll som mänskliga interaktioner och tolkningar spelar aldrig kan ha någon absolut kunskap om den verkliga världen, tilldelar realismen dessutom den teoretiska kunskapen om de observerbara fenomenen en framträdande plats. Denna inställning till teoretisk kunskap skiljer sig från både positivism och empirism, som i bästa fall är skeptiska till teoretisk kunskap. Faktum är att eftersom många vetenskapstält är antingen ytterst teoretiska eller vilar på sofistikerade metoder för att förmedla och tolka belägg om den verkliga världen, så förs realismen ofta fram som den bästa beskriv-

ningen av hur vetenskap faktiskt bedrivs (se t ex Barad 1996).

Det finns realister som har gått ännu längre i sina argument mot positivismen och hävdat att den lagliknande, linjära, reduktionistiska och förutsägbara värld som positivismen beskriver inte är trovärdig. Naturens och kulturens världar är mer kontingenta, icke-linjära, organiska/holistiska, kaotiska och, med andra ord, mer komplexa än positivisterna har antagit.²⁷ Att man överger sådana hörnspelare för positivismen som förutsägbarhet och linjära förklaringar innebär dock inte att allt är tillåtet, vilket N. Katherine Hayles har lagt stor möda på att framhålla i sina skrifter om kaosteori och litteratur. Verkligheten har komplexa mönster, men den har likväl mönster. Vi kan bestämma vilken källan till komplexiteten är, vi kan beskriva den och vi kan skapa teorier om den. Enligt det här synsättet är förändringar i ojämlikhetens mönster och de bakomliggande strukturella samhällsbetingelserna dynamiska, komplexa och kontingenta, men också öppna för förklaringar.

Detta är inte rätt plats för ett filosofiskt försvar för en stark social ontologi av detta slag, men det är viktigt att lyfta fram försöken att utveckla en natur- och samhällsvetenskaplig praktik som är postpositivistisk och förenlig med feministiska teorier om intersektionalitet och deras betoning av komplexitet.²⁸ Metoderna måste passa den ställda frågan, och på liknande vis tycks denna filosofi passa projektet att analysera komplexa intersektioner av sociala relationer. Även om många av de viktigaste begreppen, förklaringsformerna, metoderna och filosofierna inom natur- och samhällsvetenskap kan utvecklas i önskvärda riktningar (t ex kritisk realism), förblir deras kärna likväl fast rotad i de enskilda disciplinerna. Detta beror på att disciplinerna nu som

tidigare är anpassade för studiet av vissa ämnen, inte på att de sitter fast i en förgången epok (t ex positivismens). En bred och effektiv feministisk forskning förutsätter ”stora kunskaper även inom de delar av forskarens hemdisciplin som inte ser ut att ha något med kvinnor att göra”, och detta gäller för dekonstruktion likaväl som för statistik (Friedman 1998, s. 314–15).

Sammanfattning: ett första steg mot en definition av tvärvetenskaplighet

Varken nya eller gamla fält räcker till för att studera intersektionalitet i all dess komplexitet. För äldre fält inom samhällsvetenskaperna, från vilka jag genom hela denna artikel har hämtat exempel, återstår fortfarande att ta sig an hela den komplexitet som ligger i själva det intersektionella studiet, medan det för genusforskningen återstår att öppna sig för alla de typer av intersektionalitet som har så stor del i den systematiska ojämlikheten i dagens samhälle. Inom båda fälten finns ett glapp mellan teori och social verklighet, och dagens teorier lyckas inte få grepp om den rådande ojämlikhetens hela kontext och komplexitet. Vart och ett av fälten (dvs det gamla och det nya) har förändrats och utvecklats utan några insikter från det andra, med undantag för det lilla som gjorts inom feministisk vetenskap och den akademiska huvudfåran om nya och viktiga ämnen i skärningen av de båda fälten. Enligt min uppfattning lider båda fälten av att inte vara tillräckligt tvärvetenskapliga, men genusforskningen är det enda av fälten som starkt gör anspråk på att vara tvärvetenskapligt. Det är således rimligt att vänta sig mer av genusforskningen.

Detta för oss tillbaka till den diffusa gränsen mellan disciplinär och tvärvetenskaplig feministisk forskning (där den senare repre-

senterar genusforskningens kärna som en tvär/vetenskaplig miljö). Var hamnar det kategoriska förhållningssättet? Är ämnet – intersektioner av strukturell ojämlikhet – snävt disciplinärt? Inte generellt, men kanske så som detta studeras inom samhällsvetenskaperna, en viktig distinktion som jag återkommer till inom kort. Är den underliggande vetenskapsfilosofin – realismen – snävt disciplinär? Nej. Är de teoretiska motiven bakom projektet – feministiska teorier om intersektionalitet – snävt disciplinära? Nej. Är metoden – kvantitativ och storskalig – snävt disciplinär? Ja, kanske. Det som begränsar den feministiska forskningen om intersektionalitet visar sig alltså främst vara metoder – inte ämne, teori eller filosofi. Ämnet skulle vara det enda möjliga alternativet. Men om man skulle avfärda strukturell ojämlikhet med att detta ämne främst är intressant för en viss disciplin, så skulle det innebära att det inte finns utrymme för det slags strukturell analys som beskrivs under det kategoriska förhållningssättet. För att förfäktat den ståndpunkten skulle man bli tvungen att försvara att andra former av strukturell ojämlikhet har en så central plats inom genusforskningen (t ex diskursiva regimer). Men varför skulle genusforskningen a priori gynna den ena formen framför den andra?

Den verkligt angelägna uppgiften är alltså att övervinna de metodbaserade disciplingränserna för att kunna studera intersektionalitet på många olika sätt. Att delar av en metodologi är mer besläktad med en disciplin än en annan hindrar inte att metodologin som helhet ingår i ett tvärvetenskapligt program. Den övergripande metodologin har en feministisk och tvärvetenskaplig inriktning, men metoderna och de specifika frågeställningarna kommer i viss utsträckning att formas av de

enskilda disciplinerna – på grund av den ämnesuppdelning som disciplinerna understödjer och därför att vissa metoder lämpar sig för vissa ämnen. Det är inget fel med det. I själva verket ger det en betydligt expansivare och radikalare föreställning om vad tvärvetenskaplighet innebär, eftersom den då inte per automatik begränsar sig till de discipliner som använder sig av metoder som är lätta att överföra från en disciplin till en annan (eller de som, enligt sina utövare, inte har någon metod alls). Genusforskningen har som ett nytt fält bara utvecklats partiellt. Att utvecklingen av ett nytt fält sker partiellt är helt normalt och något som det nya fältet ständigt måste göra motstånd mot.

Artikeln är ursprungligen publicerad i *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 2005, vol. 30, nr 3. (c) 2005 The University of Chicago.

Översättning: Annika Ruth Persson

Noter

1 Ett viktigt påpekande om terminologin: det är omöjligt att hitta en term som är både igenkännbar och rent deskriptiv för det slags forskning som denna artikel handlar om. Många forskare anser att *intersektionalitet* inte är en neutral term, eftersom den omedelbart ger associationer till ett visst teoretiskt paradig som bygger på identitetskategorier (se t ex Brown 1997). Det är dock inte enbart i den bemärkelsen jag använder termen här; jag tänker mig snarare att den också omfattar perspektiv som totalt förnekar att analyskategorier och identitetskategorier går att hålla isär. Vad gäller termens ursprung, så lyftes den förmodligen för första gången fram av Kimberlé Crenshaw (1989, 1991). Många

andra centrala texter har introducerat samma problemfält och föreslagit liknande termer: se Davis 1981, Moraga 1983, Smith 1983, hooks 1984, Moraga och Anzaldúa 1984, Glenn 1985, Anzaldúa 1987, 1990, King 1988, Mohanty 1988, Spelman 1988, Sandoval 1991.

- 2 Termerna *komplex*, *komplexitet* och *komplexiteter* förekommer ofta och är centrala i de viktigaste texterna om intersektionalitet, trots att ingen av dessa texter fokuserar komplexiteten som sådan. Ett representativt tidigt uttalande kan till exempel hämtas från baksidestexten på bell hooks *Feminist Theory: From Margin to Center* (1984): "Feministerna har aldrig lyckats skapa någon massrörelse mot könsförtryck eftersom själva grunden för kvinnors frigörelse hittills aldrig har tagit hänsyn till hur komplex och mångskiftande den kvinnliga erfarenheten är." Något liknande, men ur ett annat perspektiv, skriver Wendy Brown: "Vi är inte blott förtryckta utan *producerade* av dessa diskurser, en produktion som är historiskt komplex, kontingent och sker genom formeringar som inte erkänner analytiskt åtskilda identitetskategorier" (1997, 87). Ett färskare exempel finner vi i den korta beskrivningen av Consortium on Race, Gender, and Ethnicity vid University of Maryland, som enligt sin hemsida är "ett initiativ för att över hela universitetet främja forskning, vetenskaplig kompetens och institutionsutveckling inom problemfältet om hur intersektioner mellan ras, kön, etnicitet och andra dimensioner av olikhet formar konstruktionen och framställningen av identiteter, beteenden och komplexa sociala relationer." För ytterligare information, se <http://www.umd.edu/crge>.
- 3 I synnerhet ger distinktionen mellan kvalitativa och kvantitativa metoder, vilken har varit utmärkande för mycket av det som har skri-

- vits av feminister i ämnet, en allvarlig underbestämning av de filosofiska och substantiella frågor som ingår i varje undersökning av intersektionalitet.
- 4 Se t ex Pateman 1988, Scott 1988, Fraser 1989, Fuss 1989.
- 5 Jag använder *icke-vita feminister* [*feminists of color*] när jag talar om författare som skriver ur detta perspektiv. Det betyder inte att alla icke-vita feminister intar samma teoretiska position eller just denna position, inte heller att alla feminister som skriver ur detta perspektiv är icke-vita.
- 6 Detta går inte att bevisa, men andra har hävdat samma sak. Se framför allt exemplen på en sådan sammanblandning i Moya 1997. Beträffande den dekonstruktiva ståndpunktens hegemoni, så sägs detta implicit av Nancy Fraser (1988), liksom av Kay Armatage då hon talar om institutionaliseringen av kvinnoforskningen. "Kvinnoforskningens föränderliga, självkritiska karaktär i kombination med tonvikten på postkoloniala och poststrukturella angreppssätt som ständigt ifrågasätter varje etablerad kanon och det kanoniska i sig, allt detta anses hålla bakåtsträvande institutionstendenser i schack" (Armatage 1998, 315).
- 7 Se t ex Riley 1988, Fuss 1989, Butler 1990, 1995, Gamson 1996. Se även Fraser 1998 med en övertygande, om än kontroversiell, sammanfattning hur denna position ser ut och hur den dominerat den feministiska forskningen.
- 8 Intressant nog har universalister i sin kritik av mångkulturteorier också gripit sig an problemen med att definiera sociala grupper (se t ex Offe 1998).
- 9 Det finns en aktuell metodologisk diskussion om det komplicerade förhållandet mellan forskarens och forskningsdeltagarens identitet som inte avvisar kategorier som grund för forskning och orienterar sig mot de båda andra riktningarna, se Twine och Warren 2000.
- 10 Norma Alarcón bygger vidare på Gloria Anzaldúas skrifter och hävdar att "medvetandet såsom ett säte för en mångfald röster är det teoretiska subjektet framför andra för [*This*] *Bridge* [*Called My Back*] ... I själva verket levs den mångstämmiga subjektiviteten i motstånd mot begrepp som konkurrerar om ens lojalitet eller självidentifikation. Denna subjektivitet är en avidentifikation med rådande formuleringar av feminismens starkast teoretiska subjekt ... Den rådande politiken i USA gör det i praktiken omöjligt att komma förbi den oppositionsteori om subjektet som är den helt dominerande strategin för både feminister och andra. Den teorin kan emellertid inte hjälpa oss att förstå icke-vita kvinnors subjektivitet" (1990). För en insiktsfull analys av hur "mångtydighetens politik" spelas ut i olika typer av sociala rörelser, se Foster 2000.
- 11 Crenshaw skriver exempelvis: "Det verkar således mer fruktbart att erkänna att identitetspolitiken äger rum just där kategorier skär varandra än att ifrågasätta om det alls är möjligt att tala om kategorier" (1991, 377). På liknande sätt hävdar M. Jacqui Alexander och Chandra Talpade Mohanty att "den postmodernistiska diskursen försöker komma förbi essentialismen genom att flerfaldiga kategorierna ras, klass, kön och sexualitet och upphäva deras stabilitet och analytiska användbarhet ... men de dominans- och underordningsrelationer som benämns och artikuleras genom rasism och rasifiering finns fortfarande kvar, och de behöver fortfarande analytiska och politiska bestämningar och engagemang" (1997, xvii)

- 12 Några författare som ger utmärkta exempel på den andra inriktningen är Patricia Hill Collins (2000) som spårar upp "familjen" som ett säte för intersektionalitet, Nancy Fraser och Linda Gordon (1998) som spårar de olika dimensionerna av begreppet "beroende" historiskt och Leela Fernandes (1997) som granskar "kategoriernas politik" – den vardagliga politiska produktionen och ömsesidiga konstitutionen av klass, kön, kast och komunitet. Se även Haraway 1989, Mink 1995 och bidragen i Alexander och Mohanty 1997.
- 13 Trots att de var narrativa innebar dessa texter en teoretisk revolution i kvinnoforskningen och bör därför betraktas som centrala texter inom feministisk teori.
- 14 Så hävdar till exempel Pierette Hondagneu-Sotelo, när hon skriver om migrationsmönster mellan Mexiko och USA, att "makrostrukturella faktorer kan inte ensamma förklara hur människor svarar på nya möjligheter och bördor ... politiska och ekonomiska omvandlingar skapar måhända scenen för migrationen, men de skriver inte manuset" (1994, 187). Ur ett annat metodologiskt perspektiv, ett mer genealogiskt, uttrycker Alexander och Mohanty liknande tankar, även om de dessutom betonar de strukturella omvandlingarnas betydelse: "Tredjevärldskvinnors erfarenheter, medvetenhet och historia ges en central plats i analysen" (1997, xxx).
- 15 I det här avsnittet för jag ett resonemang som bygger på, men också avviker från, arbeten av Andrew Abbott (2001), Pierre Bourdieu (1988) m fl beträffande den sociala konstruktionen av akademiska fält och discipliner och deras struktur. Avvikelserna beror på att jag ger en tolkning av vad som skett inom just genusforskningen och inte vad som har hänt inom andra fält. Abbott (2001) hävdar t ex att nya fält försöker ta över gamla fält helt och hållet, medan jag hävdar att genusforskningen varit selektiv i sitt övertagande.
- 16 Jag vill emellertid göra klart att undersökningar av såväl relationer som representationer har empiriska aspekter, så det är inte där den viktiga distinktionen ligger. Förändringar av representationer kan precis som ojämlikhetsrelationer dokumenteras empiriskt.
- 17 Personlig korrespondens, 15 maj 2002.
- 18 Alexander och Mohanty beskriver exempelvis några betydande undersökningar som kan sägas tillhöra det intrakategoriska förhållningssättet: "I centrum för vår teoretisering av feminismen står en jämförande analys av feministisk *organisering, kritik och självreflektion*. Viktig är också en djupgående kontextuell kunskap om den nuvarande politiska och ekonomiska krisens karaktär och konturer. Vissa analyser har sin grund i den globala kapitalismens kris i vår tid och hävdar att det är i just dessa kontexter mycket specifika analytiska och politiska utmaningar för organisering framkommer" (1997, xx; min kursiv). Trots att undersökningen är starkt präglad av makrostrukturella processer och definieras som "jämförande och relationell" (xvi), tenderar det främsta empiriska föremålet för analysen ligga mer på en mikronivå (dvs en enstaka grupp eller organisation).
- 19 Som kontrast kunde man säga att den intrakategoriska metoden är präglad av intensivt studium av enskilda fall snarare än av någon komparativ metod.
- 20 I praktiken kan antalet sociala grupper inom kategorierna också begränsas av tillgängliga data. Allt eftersom nya raskategorier och etniska kategorier har blivit tillgängliga i

- USA:s folkräkning, har forskarna infört ett allt större antal och allt fler kombinationer av rasgrupper, etniska grupper och nationella grupper i sina analyser.
- 21 I diskussioner om kvantitativa metoder är det mycket vanligt att lyfta fram den här typen av modeller som den rätta vägen att införa komplexitet i analysen (Byrne 1998; Ragin 2000; Abbott 2001), men det kan finnas mer lovande alternativ som skymtar vid horisonten (se t ex Lieberson och Lynn 2002).
- 22 Jag tar upp på min egen forskning av två skäl: för det första därför att bevisbördan (för att tillgodose kravet på komplexitet) kan förmodas vara större för kvantitativa data än för kvalitativa data, och för det andra därför att jag då kan dela med mig av mina egna erfarenheter av att försöka publicera forskning som av många anses vara "alltför komplex". För kvalitativa exempel se Glenn (1992, 2002), som analyserar hur relationer mellan grupper av män och kvinnor av olika klass och ras/etnicitet historiskt sett har varierat över olika regioner och ras/etniska grupper i USA; Michèle Lamont (2000), som jämför åsikter om arbete och moral hos vita arbetarklassmän och svarta arbetarklassmän, och sedan i sin tur jämför dem med åsikterna hos medelklassmän i USA och Frankrike; Linda M. Blum (1999), som jämför åsikter och praktiker i samband med amning hos svarta arbetarklasskvinnor och vita arbetarklasskvinnor, samt Mary S. Pardo, som jämför komunitetsaktivism hos mexikansk-amerikanska kvinnor i arbetarklass- respektive medelklasskommuniteter. Kvantitativa arbeten som syftar till att reda ut de många olika och motstridiga effekterna av ras, klass och kön är fortfarande sällsynta, men i Browne 1999 finner man några utmärkta studier och i Browne och Misra 2003 en utmärkt kritisk granskning. Se även Manza och Brooks, 1999.
- 23 Den nyare litteraturen om ökande ojämlikhet i löner undersöker olikheter mellan arbetare med respektive utan collegeutbildning. För konsekvensens skull använder jag utbildning som en klassmarkör.
- 24 Positivismen kännetecknas av mer än den opartiska observationens möjlighet och primat, bl a regler för hur regelbundenheter i observationerna korresponderar mot universella generaliseringar och lagar och hur förutsägelser om människans och naturens beteende kan grunda sig på sådana lagar (se t ex Keat och Urry 1975).
- 25 Många av de samhällsforskare som tidigt utvecklade eller i större utsträckning använde sig av enkätbaserade metoder gjorde detta, som Jennifer Platt (1996) säger, helt utan att känna till eller ställa sig bakom någon positivistisk filosofi.
- 26 Denna grundläggande premis ligger helt i linje med vad många feminister ur skiftande perspektiv har framhållit, nämligen att oppositionen mellan natur och kultur måste förkastas eftersom båda är verksamma (se t ex Baker, Shulman och Tobin 2001).
- 27 Se t ex Reed och Harvey 1991, Byrne 1998, Steinmetz 1998. Se även Stanley Lieberson och Freda B. Lynn (2002), som föredrar evolutionära modeller på grund av deras större komplexitet.
- 28 Se även Ragin 2000 som driver en ingående metodologisk (till skillnad från filosofisk) diskussion om hur komplexitet ska införlivas i den samhällsvetenskapliga forskningens praktik.

Källor

- Abbott, Andrew. 2001. *Chaos of Disciplines*. Chicago: University of Chicago Press.
- Alarcón, Norma. 1990. "The Theoretical Subject(s) of *This Bridge Called My Back* and Anglo-American Feminism." *Anzaldúa* 1990, 356-69.
- Alcoff, Linda Martin. 1996. *Real Knowing: New Versions of the Coherence Theory*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Alexander, M. Jacqui, and Chandra Talpade Mohanty. 1997. "Introduction: Genealogies, Legacies, Movements." *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, Democratic Futures*, xiii-xlii. New York: Routledge.
- Allen, Judith A., and Sally L. Kitch. 1998. "Disciplined by Disciplines? The Need for an *Interdisciplinary* Research Mission for Women's Studies." *FS: Feminist Studies* 24(2):275-300.
- Anzaldúa, Gloria. 1987. *La Frontera/Borderlands: The New Mestiza*. San Francisco: Aunt Lute Books.
- ed. 1990. *Haciendo Caras: Making Face, Making Soul: Creative and Critical Perspectives by Feminists of Color*. San Francisco: Aunt Lute Books.
- Armatage, Kay. 1998. "Collaborating on Women's Studies: The University of Toronto Model." *FS: Feminist Studies* 24(2):347-55.
- Baker, Pamela, Bonnie Shulman, and Elizabeth H. Tobin. 2001. "Difficult Crossings: Stories from Building Two-Way Streets." In *Feminist Science Studies: A New Generation*, ed. Maralee Mayberry, Banu Subramaniam, and Lisa Weasel, 157-72. New York: Routledge.
- Barad, Karen. 1996. "Meeting the Universe Halfway: Realism and Social Constructivism without Contradiction." *Feminism, Science, and the Philosophy of Science*, ed. Lynn Hankinson Nelson and Jack Nelson, 161-94. Dordrecht: Kluwer.
- Behar, Ruth. 1993. *Translated Woman: Crossing the Border with Esperanza's Story*. Boston: Beacon.
- Bhaskar, Roy. 1989. *Reclaiming Reality: A Critical Introduction to Contemporary Philosophy*. New York: Verso.
- Blum, Linda M. 1999. *At the Breast: Ideologies of Breastfeeding and Motherhood in the Contemporary United States*. Boston: Beacon.
- Bourdieu, Pierre. 1988. *Homo Academicus*. Trans. Peter Collier. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Brown, Wendy. 1997. "The Impossibility of Women's Studies." *differences: A Journal of Feminist Cultural Studies* 9(3):79-101.
- Browne, Irene, ed. 1999. *Latinas and African American Women at Work: Race, Gender, and Economic Inequality*. New York: Russell Sage.
- Browne, Irene, and Joya Misra. 2003. "The Intersection of Race and Gender in the Labor Market." *Annual Review of Sociology* 29(1):487-514.
- Butler, Judith. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- 1995. "Subjection, Resistance, Resignification: Between Freud and Foucault." *The Identity in Question*, ed. John Rajchman, 229-50. New York: Routledge.
- Byrne, David. 1998. *Complexity Theory and the Social Sciences: An Introduction*. New York: Routledge.
- Collins, Patricia Hill. 2000. "It's All in the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation." *Decentering the Center: Philosophy for a Multicultural, Postcolonial, and Feminist World*, ed. Uma Narayan and Sandra

- Harding, 1976. Bloomington: Indiana University Press.
- Crenshaw, Kimberlé. 1989. "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics." *University of Chicago Legal Forum* 1989:13967.
- 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color." *Stanford Law Review* 43(6):124179.
- Davis, Angela Y. 1981. *Women, Race, and Class*. New York: Random House.
- Derrida, Jacques. 1974. *Of Grammatology*. Trans. Gayatri Chakravorty Spivak. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Dill, Bonnie Thornton. 2002. "Work at the Intersections of Race, Gender, Ethnicity, and Other Dimensions of Difference in Higher Education." *Connections: Newsletter of the Consortium on Race, Gender, and Ethnicity* (Fall): 57.
- Fausto-Sterling, Anne. 2000. *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality*. New York: Basic Books.
- Fernandes, Leela. 1997. *Producing Workers: The Politics of Gender, Class, and Culture in the Calcutta Jute Mills*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Foster, Johanna. 2000. "Feminist Theory and the Politics of Ambiguity: A Comparative Analysis of the Multiracial Movement, the Intersex Movement, and the Disability Rights Movement as Contemporary Struggles over Social Classification in the United States." PhD dissertation, Rutgers University.
- Foucault, Michel. 1972. *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. New York: Random House.
- Fraser, Nancy. 1989. *Unruly Practices: Power, Discourse, and Gender in Contemporary Social Theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- 1998. "From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a 'Postsocialist' Age." *Justice Interruptus: Critical Reflections on the "Postsocialist" Condition*, 1140. New York: Routledge.
- Fraser, Nancy, and Linda Gordon. 1998. "A Genealogy of 'Dependency': Tracing a Keyword of the U.S. Welfare State." *Justice Interruptus: Critical Reflections on the "Postsocialist" Condition*, ed. Nancy Fraser, 12149. New York: Routledge.
- Freeman, Carla. 2000. *High Tech and High Heels in the Global Economy: Women, Work, and Pink-Collar Identities in the Caribbean*. Durham, NC: Duke University Press.
- Friedman, Susan Stanford. 1998. "(Inter)Disciplinary and the Question of the Women's Studies Ph.D." *FS: Feminist Studies* 24(2):30125.
- Fuss, Diana. 1989. *Essentially Speaking: Feminism, Nature, and Difference*. New York: Routledge.
- ed. 1991. *Inside/Out: Lesbian Theories, Gay Theories*. New York: Routledge.
- Gamson, Joshua. 1996. "Must Identity Movements Self-Destruct? A Queer Dilemma." In *Queer Theory/Sociology*, ed. Steven Seidman, 395420. Cambridge, MA: Blackwell.
- Geertz, Clifford. 1994. "Thick Description: Toward an Interpretive Theory of Culture." In *Readings in the Philosophy of Social Science*, ed. Michael Martin and Lee C. McIntyre, 21332. Cambridge, MA: MIT Press.
- Glenn, Evelyn Nakano. 1985. "Racial Ethnic Women's Labor: The Intersection of Race,

- Gender and Class Oppression." *Review of Radical Political Economics* 17(3):86108.
- 1992. "From Servitude to Service Work: Historical Continuities in the Racial Division of Paid Reproductive Labor." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 18(1):143.
- 2002. *Unequal Freedom: How Race and Gender Shaped American Freedom and Labor*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Haraway, Donna. 1989. *Primate Visions: Gender, Race, and Nature in the World of Modern Science*. New York: Routledge.
- Harding, Sandra. 1986. *The Science Question in Feminism*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Hayles, N. Katherine, ed. 1991. *Chaos and Order: Complex Dynamics in Literature and Science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hondagneu-Sotelo, Pierrette. 1994. *Gendered Transitions: Mexican Experiences of Immigration*. Berkeley: University of California Press.
- 2001. *Domestica: Immigrant Workers Cleaning and Caring in the Shadows of Affluence*. Berkeley: University of California Press.
- hooks, bell. 1984. *Feminist Theory: From Margin to Center*. Cambridge, MA: South End Press.
- Kahlenberg, Richard D. 1996. *The Remedy: Class, Race, and Affirmative Action*. New York: Basic Books.
- Keat, Russell, and John Urry. 1975. *Social Theory as Science*. Boston: Routledge & Kegan Paul.
- Keller, Evelyn Fox. 1985. *Reflections on Gender and Science*. New Haven, CT: Yale University Press.
- King, Deborah. 1988. "Multiple Jeopardy, Multiple Consciousness: The Context of a Black Feminist Ideology." *Signs* 14(1):4272.
- Lamont, Michèle. 2000. *The Dignity of Working Men: Morality and the Boundaries of Race, Class, and Immigration*. New York: Russell Sage.
- Lather, Patti. 2001. "Postbook: Working the Ruins of Feminist Ethnography." *Signs* 27(1):199227.
- Lather, Patti, and Chris Smithies. 1997. *Troubling the Angels: Women Living with HIV/AIDS*. Boulder, CO: Westview/HarperCollins.
- Lieberson, Stanley, and Freda B. Lynn. 2002. "Barking Up the Wrong Branch: Scientific Alternatives to the Current Model of Sociological Science." *Annual Review of Sociology* 28(1):119.
- Manza, Jeff, and Clem Brooks. 1999. *Social Cleavages and Political Change: Voter Alignments and U.S. Party Coalitions*. New York: Oxford University Press.
- McCall, Leslie. 2000. "Explaining Levels of Within-Group Wage Inequality in U.S. Labor Markets." *Demography* 37(4):41530.
- 2001a. *Complex Inequality: Gender, Class, and Race in the New Economy*. New York: Routledge.
- 2001b. "Sources of Racial Wage Inequality in Metropolitan Labor Markets: Racial, Ethnic, and Gender Differences." *American Sociological Review* 66(4):52042.
- Mink, Gwendolyn. 1995. *The Wages of Motherhood: Inequality in the Welfare State, 1917-1942*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Mohanty, Chandra Talpade. 1988. "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses." *Feminist Review* 30 (Autumn): 6188.
- Moraga, Cherríe. 1983. *Loving in the War Years*. Cambridge, MA: South End Press.

- Moraga, Cherríe, and Gloria Anzaldúa, eds. 1984. *This Bridge Called My Back: Writings by Radical Women of Color*. 2nd ed. New York: Kitchen Table Press.
- Moya, Paula. 1997. "Postmodernism, 'Realism,' and the Politics of Identity: Cherríe Moraga and Chicana Feminism." *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, Democratic Futures*, ed. M. Jaqui Alexander and Chandra Talpade Mohanty, 125-50. New York: Routledge.
- Offe, Claus. 1998. "'Homogeneity' and Constitutional Democracy: Coping with Identity Conflicts through Group Rights." *Journal of Political Philosophy* 6(2):113-41.
- Omi, Michael, and Howard Winant. 1994. *Racial Formation in the United States: From the 1960s to the 1990s*. New York: Routledge.
- Outhwaite, William. 1987. *New Philosophies of Social Science: Realism, Hermeneutics, and Critical Theory*. New York: St. Martin's Press.
- Pardo, Mary S. 1998. *Mexican American Women Activists: Identity and Resistance in Two Los Angeles Communities*. Philadelphia: Temple University Press.
- Pateman, Carole. 1988. *The Sexual Contract*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Pattillo-McCoy, Mary. 1999. *Black Picket Fences: Privilege and Peril among the Black Middle Class*. Chicago: University of Chicago Press.
- Platt, Jennifer. 1996. *A History of Sociological Research Methods in America, 1920-1960*. New York: Cambridge University Press.
- Ragin, Charles C. 2000. *Fuzzy-Set Social Science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Reed, Michael, and David Harvey. 1991. "The New Science and the Old: Complexity and Realism in the Social Sciences." *Journal for the Theory of Social Behaviour* 22(4):353-80.
- Riley, Denise. 1988. *"Am I That Name?" Feminism and the Category of "Women" in History*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Sandoval, Chela. 1991. "U.S. Third World Feminism: The Theory and Method of Oppositional Consciousness in the Postmodern World." *Genders* 10 (Spring): 124.
- Scott, Joan Wallach. 1986. "Gender: A Useful Category of Historical Analysis." *American Historical Review* 91(5):1053-75.
- 1988. *Gender and the Politics of History*. New York: Columbia University Press.
- Smith, Barbara, ed. 1983. *Home Girls: A Black Feminist Anthology*. New York: Kitchen Table/Women of Color Press.
- Spelman, Elizabeth V. 1988. *Inessential Woman: Problems of Exclusion in Feminist Thought*. Boston: Beacon.
- Steinmetz, George. 1998. "Critical Realism and Historical Sociology: A Review Article." *Comparative Studies in Society and History* 40(1):170-86.
- Twine, France Winddance, and Jonathan W. Warren, eds. 2000. *Racing Research, Researching Race: Methodological Dilemmas in Critical Race Studies*. New York: New York University Press.
- Visweswaran, Kamala. 1994. *Fictions of Feminist Ethnography*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Wilson, William Julius. 1997. "The New Social Inequality and Affirmative Opportunity." *The New Majority: Toward a Popular Progressive Politics*, ed. Stanley B. Greenberg and Theda Skocpol. New Haven, CT: Yale University Press.

Nyckelord

interseksjonalitet, intrakategorisk, interkategorisk, antikategorisk, metod, kritisk realism, positivism, empirism, postmodernism

Summary

Since critics first alleged that feminism claimed to speak for all women, feminist researchers have been aware of the limitations of gender as a single analytical category. Leslie McCall argues in this article for the need to consider the methodological aspects of intersectional analyses. Three approaches to the complexity of intersectionality are identified, anticategorical, intercategorical and intracategorical. McCall argues for the benefits of the intercategorical approach to complexity which does not reject existing and established analytical categories but works to reframe them. The article was originally published in English in *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 2005, vol. 30, nr 3.

Leslie McCall

Rutgers University
Department of Sociology
New Brunswick
NJ 08854
lmccall@rci.rutgers.edu